

Vormgeving-auteursrecht

2021
Dirk Visser

1

Vormgeving-auteursrecht

Deel 1

- Welke rechten?
- Wie is rechthebbende?
- Contracten
- Duur

Deel 2

- Wanneer beschermd?
- Wanneer inbreuk?

2

Artikel 1 Auteurswet

Het auteursrecht is het **uitsluitend recht** van den **maker** van een **werk van letterkunde, wetenschap of kunst**, of van diens **rechtverkrijgenden**, om dit **openbaar te maken** en te **verveelvoudigen**, behoudens de **bepalingen**, bij de wet gesteld.

3

Art. 10 lid 1 Aw

Onder werken van letterkunde, wetenschap of kunst verstaat deze wet:

[...]

11°. werken van toegepaste kunst en tekeningen en modellen van nijverheid;

‘design’

4

Wanneer auteursrechtelijk beschermd?

- Niet ‘ontleend’
- Voldoende ‘creatief’ (lage drempel)
 - *Gaan we uitgebreid bespreken in deel 2*
- Door de enkele ‘schepping’
- Geen registratie vereist
 - *ontstaat vanzelf*
- tot 70 jaar na de dood van de maker

5

Andere beschermingsvormen voor vormgeving dan auteursrecht

- **Modellenrecht**
- **Slaafse nabootsing**

Bespreken we hier kort

- **Vormmerken**
 - onder zeer strenge voorwaarden, ingeburgerd etc.
- **Octrooirecht**
 - voor nieuwe en inventieve technische oplossingen

Bespreken we hier niet

6

Modellenrecht

- Uiterlijk van een 'voorwerp'
 - 'op industriële of ambachtelijke wijze vervaardigd'
 - 'tekening'= 2D, 'model'= 3D
- Nieuwheid & 'Eigen Karakter' vereist
- Beschermingsduur
 - Zonder registratie: 3 jaar bescherming
 - Met registratie: maximaal 25 jaar
 - **Registratie moet binnen één jaar na eerste openbaarmaking.**
 - Kan voor Benelux of EU

7

Modellenrecht

Regelgeving

- Benelux Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom **BVIE, titel III**
 - Registratie bij Benelux Bureau (BBIE)
 - www.boip.int
- **Gemeenschapsmodellenverordening (Mvo.)**
 - Registratie bij EU Intellectual Property Office (EUIPO)
 - <https://euipo.europa.eu>
 - Zonder registratie: 3 jaar bescherming
 - Art. 11 Mvo.

8

Modellenrecht

Vereiste voor bescherming:

- 'andere algemene indruk' dan oudere voorwerpen
 - Art. 6 Mvo.

Beschermingsomvang:

- Ieder jonger voorwerp dat geen 'andere algemene indruk' wekt

Bij de 'geïnformeerde gebruiker'.

9

Modellenrecht

Probleem

- Vaak geen tijdige registratie (meer mogelijk)
 - binnen één jaar
- Vaak al langer dan drie jaar op de markt

10

Slaafse nabootsing

- Bescherming tegen nodeloos verwarring wekkende 'slaafse nabootsing'.
 - Op grond van de wettelijke zorgvuldigheidsnorm 'onrechtmatige daad'
 - Artikel 6:162 Burgerlijk Wetboek (BW)
 - Art. 10bis lid 1 en lid 3, onder 1, van het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom
 - Eeuwigdurend
 - Geen inschrijving vereist
 - 'Eigen gezicht op de markt' vereist, kan 'verwateren'
 - Grote mate van gelijkenis vereist
 - Alleen voor Nederland

11

Slaafse nabootsing

- Thole/Hyster; hijskraan
 - ECLI:NL:HR:1953:76
- All Round/Simstars; Mi Moneda
 - ECLI:NL:HR:2017:938

12

Alternatieven voor auteursrecht

Modellenrecht

- Nieuw & Eigen karakter
 - Zonder registratie: 3 jaar
 - Met tijdige registratie: max. 25 jaar
- Geen verwatering mogelijk
- Voor hele EU mogelijk
- **Vaak Probleem**

Slaafse nabootsing

- Eigen gezicht op de markt
- Geen registratie
- Verwarringsgevaar
 - Grote gelijkenis vereist
- Verwatering mogelijk
- Alleen in NL
- *Wordt vaak aanvullende beroep op gedaan, naast auteursrecht*

13

Terug naar het auteursrecht

- Het meest ingeroepen recht bij de bescherming van vormgeving.

14

Wie is rechthebbende?

- De ontwerper (hoofdregeel)
 - De werkgever (art. 7 Aw)
 - De openbaarmakende rechtspersoon (art. 8 Aw)
 - De opdrachtgever (art. 3.8 jo. 3.29, 3.28 BVIE)

15

De ontwerper

- De creatieve ontwerper.
 - De 'intellectuele schepper'
 - Bewijs
 - aan de hand van ontwerptekeningen
 - verklaringen
 - Dus niet de 'uitvoerder', 'fabrikant' of 'financier'.
- 'Indien een werk is tot stand gebracht naar het ontwerp van een ander en onder diens leiding en toezicht, wordt deze als de maker van dat werk aangemerkt'. (art. 6 Aw).

16

Fictief makerschap

Werkgeversauteursrecht (art. 7 Aw)

- Dienstbetrekking
- Bestaande uit het maken van werk
- Tenzij anders overeengekomen

Rechtspersonenauteursrecht (art. 8 Aw)

- Openbaargemaakt door rechtspersoon
- Zonder naamsvermelding natuurlijk maker
- Tenzij onrechtmatig

Contractueel
bevestigen!
Ook i.v.m. buitenland

17

'Opdrachtgeversauteursrecht'

Modellenrecht:

- 3.8 BVIE: besteller = ontwerper model
- 3.29 BVIE: besteller = ook auteursrechthebbende!
- 3.28 BVIE: toestemming depot = overdracht auteursrecht

18

Artikel 3.8 BVIE (*modelrecht*)

Rechten van werk- en opdrachtgevers

1. Indien een tekening of model door een werknemer in de uitoefening van zijn functie werd ontworpen, wordt, behoudens andersluidend beding, de werkgever als ontwerper beschouwd.

2. Indien een tekening of model **op bestelling** is **ontworpen**, wordt, *behoudens andersluidend beding*, **degene die de bestelling heeft gedaan als ontwerper beschouwd**, mits de bestelling is gedaan *met het oog op een gebruik in handel of nijverheid van het voortbrengsel* waarin de tekening of het model is belichaamd.

19

Artikel 3.29 BVIE

Auteursrecht van werk- en opdrachtgevers

Ook een *ongedeponeerd*

‘Wanneer een tekening of model onder de omstandigheden als bedoeld in artikel 3.8 werd ontworpen, komt het **auteursrecht** inzake bedoelde tekening of model **toe aan degene die overeenkomstig het in dat artikel bepaalde als de ontwerper wordt beschouwd.**’

HR, Vuurkerf, ECLI:NL:HR:2013:1056

20

Artikel 3.28 BVIE

“Door de ontwerper van een krachtens de auteurswet beschermd werk aan een derde verleende **toestemming** tot het verrichten van een **depot** voor een tekening of **model**, waarin dat werk is belichaamd, houdt **overdracht** in van het op dit werk betrekking hebbende **auteursrecht**, voorzover bedoeld werk in die tekening of dat model is belichaamd”.

21

Artikel 4 lid 1 Aw

Vermelding = bewijsvermoeden

Behoudens bewijs van het tegendeel wordt voor den **maker** gehouden **hij** die op of in het werk **als zoodanig is aangeduid**, of bij gebreke van zulk eene aanduiding, degene, die bij de openbaarmaking van het werk als maker daarvan is bekend gemaakt door hem, die het openbaar maakt.

22

Overdracht

Artikel 2

- Erfopvolging
- Overdracht & licentie
 - Akte-vereiste geldt ook voor exclusieve licentie
 - Beperkte uitleg ten gunste van auteur (geldt ook voor licenties)
 - Akte: stuk met handtekening waaruit de bedoeling van over dacht of exclusieve licentie duidelijk blijkt

23

Overdracht of licentie

- Aan opdrachtgever of fabrikant
 - Meestal: Overdracht
 - Soms: Licentie, al dan niet (tijdelijk) exclusief

Opdrachtgever:

Nooit vertrouwen op wettelijk fictief makerschap, altijd contractueel bevestigen middels overdracht + toestemming om zonder naam openbaar te maken.

- i.v.m. art. 8 Aw én i.v.m. recht op naamsvermelding van art. 25 Aw.

24

Overdracht of licentie?

Lump sum of royalty?

Opdrachtgever: overdracht & lump sum

Ontwerper: licentie & royalty

overdracht & lump sum

gebruikelijk bij vormgeving in opdracht

25

Auteurscontractenrecht

- Recht op billijke vergoeding (art. 25c Aw)
- Transparantieplicht (art. 25ca Aw)
- Bij bestseller extra vergoeding (art. 25d Aw)
- Bij niet gebruik rechten terug (art. 25e Aw)
- Geen afstand van mogelijk (art. 25h Aw)

27

Duur

Art. 37-42 Auteurswet

- Tot 70 jaar na eerste januari na overlijden van de maker.
– art. 37
- Rechtspersoon maker zonder naamsvermelding
natuurlijkpersoon:
- 70 jaar na eerste rechtmatige openbaarmaking
– art. 38

29

Auteurscontractenrecht

Artikel 25b lid 1 Aw

overeenkomst die de verlening van exploitatiebevoegdheid ten aanzien van het auteursrecht van de maker aan een wederpartij tot doel heeft.

Let op: uitzondering voor art. 3.28/29 BVIE is geschrapt per 7 juni 2021

Lid 3:

Dit hoofdstuk is niet van toepassing op de maker als bedoeld in de artikelen 7 en 8.

- EU auteurscontractenrecht (art. 18 & 20 DSM)?

26

Transparantieverplichting

Artikel 25ca Auteurswet

1. ten minste eens per jaar exploitatieoverzicht
2. ook van (sub) licentienemers
3. tenzij bijdrage niet significant
4. evenredigheidstoets

(vanaf 7 juni 2022)

28

Einde van deel 1

30

Vormgeving-auteursrecht

Deel 2

Wat is beschermd?

Wat is inbreuk?

31

Creativiteitseis (overzicht)

- NL: "EOK & PS" (Endstra-arrest HR)
 - ECLI:NL:HR:2008:BC2153
 - Eigen Oorspronkelijk Karakter = niet ontleend
 - Persoonlijk Stempel = voldoende creatief
- EU: "EIS" (Infopaq, Cofemel, Brompton)
 - Eigen Intellectuele Schepping
 - ECLI:EU:C:2009:465, ECLI:EU:C:2019:721, ECLI:EU:C:2020:461
- HR: EIS = EOK & PS (Stokke-arrest)
 - ECLI:NL:HR:2013:BY1529

33

- "[D]at het voortbrengsel een **eigen, oorspronkelijk karakter** moet bezitten, houdt, kort gezegd, in dat de vorm **niet ontleend** mag zijn aan die van een ander werk (vgl. art. 13 Aw).
- De eis dat het voortbrengsel het **persoonlijk stempel** van de maker moet dragen betekent dat sprake moet zijn van een vorm die het resultaat is van **scheppende menselijke arbeid** en dus van **creatieve keuzes**, en die aldus **voortbrengsel is van de menselijke geest**. Daarbuiten valt in elk geval al hetgeen een vorm heeft die zo **banaal of triviaal** is, dat daarachter **geen creatieve arbeid van welke aard** ook valt te aan te wijzen" (ov. 4.5.1.)

35

Samenvatting

- Wat is beschermd?
 - 'Niet ontleend'
 - Voldoende creatieve 'beschermd trekken'
 - Criteria ontwikkeld in de rechtspraak
- Wat is inbreuk?
 - (wél) ontleend
 - 'Overeenstemmende totaalindrukken' *ten gevolge van* overgenomen 'beschermd trekken'
 - Artikel 13 Aw + criteria ontwikkeld in de rechtspraak

32

Creativiteitseis

Nederland

"EOK & PS" (Endstra)

- ECLI:NL:HR:2008:BC2153
- Eigen Oorspronkelijk Karakter = niet ontleend
- Persoonlijk Stempel = voldoende creatief

Foto: ANP

34

Stokke

- "ook een **verzameling** of bepaalde selectie van op zichzelf **niet beschermde elementen**, een (oorspronkelijk) **werk kan zijn** in de zin van de Auteurswet, **mits** die selectie het **persoonlijk stempel** van de maker draagt".
- ECLI:NL:HR:2013:BY1529

36

Creativiteitseis

EU

HvJ EU 16 juli 2009 (**Infopaq**)
– ECLI:EU:C:2009:465

“een schepping van de geest”, oftewel
“materiaal dat oorspronkelijk is in die zin dat het
gaat om een **Eigen Intellectuele Schepping** van
de auteur ervan”. (EIS)

37

Cofemel

- Auteursrecht
- ModellenVo.:
 - “Elke lidstaat bepaalt de omvang en de voorwaarden van [auteursrechtelijke] bescherming, met inbegrip van het vereiste gehalte aan oorspronkelijkheid.”

38

Cofemel

- HvJ EU 2019, ECLI:EU:C:2019:721
- ‘een intellectuele schepping van de auteur is die de persoonlijkheid van deze laatste weerspiegelt en tot uiting komt door de **vrije creatieve keuzen** van die auteur bij de totstandkoming ervan’.

39

Cofemel

- Niet voldoende is dat het design (‘slechts’) ‘een eigen, vanuit esthetisch oogpunt opvallend visueel effect opwekt’.
- Het Hof benadrukt: ‘De bescherming van het auteursrecht, waarvan de duur aanzienlijk langer is [dan die van het modellenrecht], is [...] voorbehouden aan voorwerpen die het verdienen om als werk te worden gekwalificeerd’.

(punt 50)

- In de praktijk in Nederland geen verschil met vóór Cofemel.

40

Brompton

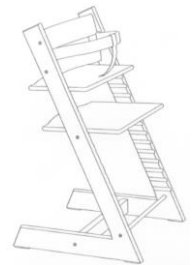

- ECLI:EU:C:2020:461
- Auteursrecht is van toepassing op “een product waarvan de verschijningsvorm, althans gedeeltelijk, noodzakelijk is om een **technisch resultaat** te bereiken,
- wanneer dit product een **oorspronkelijk** werk is dat het resultaat is van een **intellectuele schepping** omdat de auteur door middel van die verschijningsvorm zijn **creatieve vermogen** op **originele wijze** tot **uitdrukking** heeft gebracht door **vrije en creatieve keuzen** te maken zodat die verschijningsvorm zijn **persoonlijkheid** weerspiegelt”.

41

HR in Stokke:

- EIS = EOK & PS
 - Rechter gebruiken NL en EU criteria door elkaar

ECLI:NL:HR:2013:BY1529

42

Moment van boordeling
oorspronkelijkheid = moment van
vervaardiging.

- geen verwatering

Bigott/Doucal

HR 16 april 1999

ECLI:NL:HR:1999:ZC2889

Brompton

ECLI:EU:C:2020:461, punt 37

“het tijdstip waarop dit
voorwerp werd ontworpen,
ongeacht de factoren die na
de creatie van het product en
los daarvan zijn ontstaan”.

43

Wanneer inbreuk?

• Artikel 13 Auteurswet

– Rechtspraak

- Decaux/Mediamax
- Accordo/Tros
- Stokke/H3 products
- Vitri-gieter
- Barbie/Sindy

– Nog geen EU rechtspraak

44

Artikel 13 Auteurswet

- “Onder de verveelvoudiging van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt mede verstaan de vertaling, de muziekschikking, de verfilming of tooneelbewerking en in het algemeen **iedere geheele of gedeeltelijke bewerking of nabootsing in gewijzigden vorm, welke niet als een nieuw, oorspronkelijk werk moet worden aangemerkt**”.

45

Decaux/Mediamax

- (geen) overeenstemmende **totaalindrucken**
- Geen stijlbescherming
– ECLI:NL:HR:1995:ZC1942

Ook geen stijlbescherming via beroep op onrechtmatige daad:
HR 29 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8661 (Broeren/Duijsens)

46

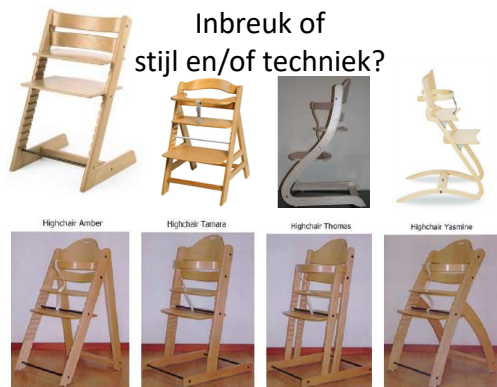
Accordo/Tros

‘of het beweerdelijk inbreukmakende werk in zodanige mate *de auteursrechtelijk beschermde trekken* van het eerdere werk vertoont dat de *totaalindrucken* die de beide werken maken te weinig verschillen voor het oordeel dat het eerstbedoelde werk als een *zelfstandig werk* kan worden aangemerkt’

ECLI:NL:HR:2002:AE8456

47

Inbreuk of
stijl en/of techniek?

48

Stokke-arrest

Voor de beantwoording van de vraag of sprake is van **inbreuk** op een auteursrecht op een gebruiksvoorwerp dient beoordeeld te worden in welke mate de **totaalindrukken** van het beweerdelijk inbreuk makende werk en het beweerdelijk bewerkte of nagebootste werk **overeenstemmen**.

ECLI:NL:HR:2013:BY1529

49

- Bij de vergelijking van de totaalindrukken dienen dus ook onbeschermd elementen in aanmerking te worden genomen, voor zover de **combinatie** van al deze elementen in het beweerdelijk nagebootste werk aan de "werktoets" beantwoordt.

51

- Onderzocht moet worden of de vormgeving van de (combinatie van de) verschillende elementen zodanig is dat aangenomen kan worden dat met het ontwerp door de maker **op een voldoende eigen wijze** uiting is gegeven aan de vigerende stijl, trend of mode

53

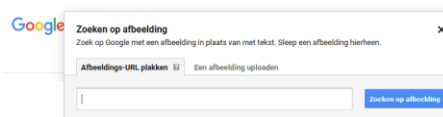
50

- De auteursrechtelijk beschermde trekken of elementen van laatstbedoeld werk zijn daarbij bepalend, met dien verstande dat ook een **verzameling** of bepaalde selectie van op zichzelf **niet beschermde elementen**, een (oorspronkelijk) **werk kan zijn** in de zin van de Auteurswet, **mits** die selectie het **persoonlijk stempel** van de maker draagt.

- Voorts geldt dat de **enkele omstandigheid** dat het werk of bepaalde elementen daarvan, passen binnen een bepaalde **mode, stijl of trend** niet betekent dat het werk of deze elementen zonder meer onbeschermd zijn.

52

Bewijslast / Praktijk

54

Bewijslast oorspronkelijkheid

- Eisende, beweerdelijk rechthebbende, stelt dat er sprake is van een origineel werk.
- Gedaagde, beweerdelijk inbreukmaker, probeert aan de hand van zo veel mogelijk voorbeelden van gelijkende oudere modellen het tegendeel te bewijzen.

Vitri-gieter

Bron:
<https://www.decoranjkat.nl/product/280031/vitri-gieter-oranje-bruin-vitri>

55

HR 9 maart 1962, NJ 1964/403 (Vitri-gieter)

- dat toch, [...], het **ontleend** zijn van het werk, waarop de eiser als maker, of rechtsopvolger van den maker, auteursrecht stelt te hebben aan anderen, moet worden **gesteld en bewezen door dengene tegen wien dat auteursrecht wordt ingeroepen**;
- dat het Hof daarbij terecht oordeelde, dat het beroep van Beccon op den invloed van vroegere vormelementen, waaronder prehistorische, in ieder geval niet voldoende is om aan den Vitri-gieter **oorspronkelijkheid** te ontzeggen;

56

Bewijslast niet-ontlening

- Grote overeenstemming >
- Bewijs van niet-ontlening op de gedaagde.
- HR 1992 (Barbie/Sindy)
 - ECLI:NL:HR:1990:ZC8537

57

Inbreuk:

- benadruk de punten van overeenstemming
 - als ‘opvallend, overheersend, in het oog springend’ en
 - bepalend voor de totaalindruk
- benoem die punten en de combinatie daarvan als beschermde kenmerken
 - (nieuw / oorspronkelijk / creatief / onderscheidend) en
 - benoem de punten van verschil als ondergeschikt of onopvallend.

58

Inbreuk:

Benoem de (combinatie van) punten van overeenstemming als beschermde trekken.

En ...

constateer vervolgens dat de totaalindrukken overeenstemmen vanwege de overgenomen beschermde trekken!

59

Geen inbreuk:

benadruk de punten van verschil

- als opvallend, overheersend, in het oog springend en
 - als bepalend voor de totaalindruk
- benoem de punten van overeenstemming
- als onbeschermde kenmerken
 - technisch bepaald / beschrijvend / gebruikelijk
 - (stijl, mode of trend)
 - of als ondergeschikt of onopvallend.

60

Geen inbreuk:

- Zoek, vind en toon zoveel mogelijk oudere sterk gelijkende ontwerpen
 - Zoek op én buiten internet
- om aan te tonen dat het 'eisende ontwerp' niet of nauwelijks origineel is en dus geen of slechts beperkte bescherming verdient.

61

Einde

Vragen?

d.j.g.visser@law.leidenuniv.nl

62